

ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ ВИРОБНИКІВ ГАЗОБЕТОНУ НА РЕГІОНАЛЬНИХ РИНКАХ УКРАЇНИ

Охарактеризовано основні показники кон'юнктури регіональних ринків газобетону з урахуванням радіусу доставки будівельного матеріалу від заводу-виробника. Оцінено рівень пропозиції газобетону на регіональних ринках України на основі даних про територіальне розташування підприємств-виробників в Україні та напрями дистрибуції ними своєї продукції, а також обсяги та територіальний розподіл імпорту. Проаналізовано взаємовплив факторів та показників кон'юнктури регіональних ринків газобетону, визначені ключові чинники формування роздрібної ціни.

Охарактеризовано особливості ціноутворення на будівельні матеріали та вироби в умовах олігополії. Оцінено рівень попиту на газобетон у кожному регіоні України на основі даних щодо регіональних обсягів будівництва, регіональних цін на нерухомість та регіональної ціни газобетону. Охарактеризовано взаємозв'язок між пропозицією газобетону у регіонах України та рівнем цін на нього. На основі співставлення відносних регіональних рівнів попиту та пропозиції визначено збалансованість ринку газобетону в кожному регіоні України. Доведено, що ринок газобетону в Україні має чітку регіональну сегментацію, а ціноутворення на регіональних ринках газобетону відповідає моделі Вальраса, відповідно до якої ціна є не функцією попиту (як наприклад, у теорії ринкової рівноваги Маршалла), а навпаки – його фактором. Сформовано регіональні кластери ринку газобетону України за показниками рівня цін на газобетон. Дана їхня кількісна та якісна оцінку. Доведено, що виробничі потужності вітчизняних виробників разом із потужностями імпортерів є достатніми для задоволення попиту на газобетон в Україні, однак при цьому у деяких промислово розвинених регіонах спостерігається дефіцит газобетону. Запропоновано здійснювати комплексне регулювання ціноутворення на регіональних ринках газобетону України з боку виробників шляхом формування ефективної маркетингової цінової політики, а також визначені напрями регулювання ціноутворення виробів з газобетону відповідно до особливостей кон'юнктури регіональних (обласних) ринків газобетону в Україні, яке повинне враховувати ключові фактори попиту та пропозиції в регіоні.

Ключові слова: газобетон, ринок, регіон, імпорт, ціна, обсяги будівництва, ціна на нерухомість, попит, пропозиція, олігополія, кон'юнктура регіональних ринків газобетону.

Вступ Як зазначалось у попередніх публікаціях, розвиток ринку газобетону в Україні, на нашу думку, стримується відсутністю регулювання ціноутворення на

даний матеріал, що призводить до його постійного подорожчання, що, у свою чергу, призводить до постійного зростання собівартості будівництва в Україні. При цьому з метою комплексного регулювання ціноутворення на газобетон з боку підприємств-виробників та держави слід спочатку дослідити процеси ціноутворення на даний будівельний матеріал в Україні.

Слід зазначити, що ринок газобетону України має чітку регіональну сегментацію [8;99], і тому дослідження кон'юнктури регіональних ринків газобетону дозволить не тільки визначити регіональні тенденції зміни цін на даний матеріал, але і необхідність регулювання цін на нього у кожному конкретному регіоні.

Перший етап проведеного нами аналізу кон'юнктури ринку газобетону України включав аналіз ступеня монополізації ринку газобетону України та забезпеченості ним вітчизняних регіонів [8;105]. Під час другого етапу досліджень нами були визначені зміни, що відбулися у структурі вітчизняного ринку газобетону у 2019 році та визначено рівень пропозиції газобетону в регіонах України [7;19]. Наступними етапами даного дослідження мають стати аналіз попиту на газобетон в регіонах, визначення збалансованості регіональних ринків газобетону в Україні, а також визначення наявності та форми залежності між рівнем цін на газобетон в регіонах та кон'юнктурою регіональних ринків газобетону. Вирішено перелічених завдань і присвячена дана стаття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження ринку газобетону України регулярно проводять представники Всеукраїнської Асоціації виробників Автоклавного Газобетону (ВААГ) (зокрема виконавчий директор О.В. Сиротін [6], а також кафедра товарознавства та комерційної діяльності в будівництві КНУБА під керівництвом проф. Захарченка П.В.[12;120-122], однак у вказаних дослідженнях основна увага приділена обсягам виробництва, експорту та імпорту газобетону, натомість питанням формування національних та регіональних попиту та пропозиції, а також встановлення регіональних цін на газобетон увага не приділена.

Що стосується питань кластерного аналізу в будівництві, на ринку нерухомості, в будіндустрії, то наразі їм присвячено декілька праць вітчизняних та іноземних фахівців, зокрема О.Ю. Беленкової [1], В.Н. Деркаченко [2], С.В. Кавуна [5], втім стан кон'юнктури ринків будівельних матеріалів в Україні у вказаних працях не розглядаються.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз кон'юнктури регіональних ринків газобетону України та визначення на цій основі збалансованості ринку газобетону в кожному регіоні, а також доцільності, напрямів і можливих форм регулювання цін на газобетон в кожному регіоні України.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі аналізу ринку газобетону в Україні, у попередніх публікаціях нами був визначений тип ринкової структури, яким виявилась олігополія [7],[8].

Загалом стосовно ціноутворення в умовах олігополії загальновідомі три аксіоми [11]:

- Ціни в умовах олігополії є негнучкими, і якщо змінюються, то зазвичай синхронно усіма олігополістами (це правило справедливо для усіх існуючих моделей олігополістичного ціноутворення);

- Цінова конкуренція в умовах олігополії зазвичай відсутня (при цьому відбувається активна нецінова конкуренція);
- Одним із типових для олігополістів методів встановлення цін на продукцію є загальновідомий немаркетинговий метод «середні витрати + прибуток».

На основі вищезазначених аксіом можна зробити висновок, що олігополії як типу ринкової структури, більше відповідає теорія ринкової рівноваги за Вальрасом, відповідно до якої ціна є не функцією попиту (як, наприклад, у теорії ринкової рівноваги Маршалла), а навпаки – його фактором. Це твердження є цілком справедливим і для ринку газобетону України, оскільки, за результатами наших досліджень, відпускна ціна газобетону із будь-якого вітчизняного заводу визначається на основі собівартості продукції та виробничої потужності даного виробника, а ціна його газобетону у іншому регіоні дорівнює відпускній ціні із заводу плюс вартість доставки.

Базуючись на вищезазначеній гіпотезі, логічний взаємозв'язок наявних даних щодо стану регіональних ринків газобетону в Україні можна представити таким чином:

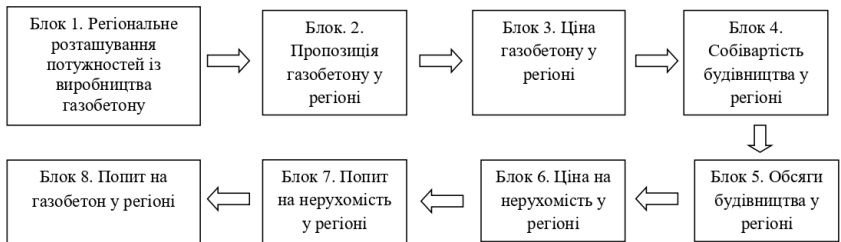

Рис. 1. Схема взаємозв'язку факторів та показників кон'юнктури регіональних ринків газобетону.

Тобто згідно з нашою гіпотезою ключовим фактором формування кон'юнктури регіональних ринків газобетону в Україні є розташування потужностей із виробництва газобетону в Україні та сусідніх країнах, з яких в Україну здійснюється імпорт газобетону. Це пов'язано із тим, що фактор розташування виробничих потужностей не залежить від жодного із інших показників ринку газобетону, і водночас він безпосередньо визначає пропозицію газобетону в тому чи іншому регіоні, оскільки:

- висока вартість доставки газобетону звужує діапазон його можливої реалізації на території України, оскільки при перевезенні на великі відстані газобетон із інших регіонів не може конкурувати за ціною із газобетоном, виробленим у даному і сусідніх регіонах;

- рівень використання виробничих потужностей, як правило, є відносно стабільним у короткостроковому і середньостроковому періодах, оскільки в умовах відносно стабільних темпів будівництва в останні роки істотно підвищити його заважає внутрішньогалузева та міжгалузева конкуренція, а істотно знизити його не можна навіть в умовах кризи, оскільки це істотно збільшить собівартість продукції (під впливом негативного ефекту від масштабу виробництва) та одразу

призведе до зниження доходів підприємства та рівня його фінансової стійкості. Відповідно, при різкому зниженні обсягів реалізації продукції на тому чи іншому заводі виробництво на ньому взагалі припиняється, а завод реалізує лише складські залишки продукції (зокрема в 2019 році це вже сталось із рядом вітчизняних виробників газобетону (Zakharchenko,2020), таких як ТОВ "Сілікатобетон" (м. Суми), ПП "Будтехнологія-Н" (м. Куп'янськ), ПАТ «ТБК» (м. Херсон) та ТОВ «Теплобуд-Сіверщина» (м. Чернігів); при цьому ПП "Автокрафт" (м. Бершадь) взагалі знаходиться у стані припинення.

Пропозиція газобетону в регіоні значною мірою визначає його регіональну ціну, яка є одним із факторів формування собівартості будівництва у певному регіоні, від якої, у свою чергу, істотно залежить попит на нерухомість (який опосередковано відображається показниками обсягів будівництва у регіоні та вартості 1м² нерухомості). Далі регіональний попит на нерухомість визначає регіональний попит на будівельні матеріали (у тому числі на газобетон).

Слід зазначити, що у схемі на рис. 1. не враховано вплив на регіональні ринки процесів експорту та імпорту газобетону (які будуть розглянуті далі) а також ряду інших факторів, що також впливають на значення показників у блоках 2-8 схеми, окрім значення показника попереднього блоку схеми.

Для емпіричного підтвердження вказаної гіпотези та з метою аналізу стану та кон'юнктури регіональних ринків газобетону України у попередній публікації [7] нами було проаналізовано регіональну структуру дистрибуції газобетону в Україні у 2019 році, визначено орієнтовну пропозицію газобетону в кожному регіоні (на основі даних щодо виробничої потужності та регіональної структури збуту кожного виробника), та проаналізовано пропорційність регіонального розподілу пропозиції газобетону по території України (відповідно до показників площі території регіону, чисельності його населення та розміру регіонального ВВП), а також визначено наявність залежності між орієнтовною пропозицією газобетону в регіоні та рівнем цін на нього. Втім отримані результати характеризують регіональні ринки газобетону лише з точки зору пропозиції. Тому з метою комплексного аналізу кон'юнктури регіональних ринків газобетону України далі нами було проведено оцінку попиту на газобетон у регіонах України та збалансованості регіональних ринків газобетону України. Вихідні дані для вказаних досліджень наведені у таблиці 1.

На основі наведених передусім нами було визначено рівень попиту на газобетон в регіонах України у 2019 році, який був визначений нами як похідний від попиту на нерухомість. Цей висновок базувався на припущеннях, заснованих на концепції, наведеній на рис. 1, а саме:

- чим вищі обсяги будівництва у регіоні, тим вищий (за інших рівних умов) попит на газобетон у ньому;
- чим вищі ціни на нерухомість у регіоні, тим вищий (за інших рівних умов) попит на газобетон у ньому;
- чим нижче ціна на газобетон у регіоні, тим вище (за інших рівних умов) попит на газобетон у ньому.

Таблиця 1

**Вихідні дані для дослідження попиту на газобетон у регіонах України та
збалансованості регіональних ринків газобетону України**

Область/ показник	Ціна газобетону станом на 01.12.2019 р., грн/м ³ [4]	Обсяги буд-ва в регіоні у 2019 році, мл. грн., [10]	Середня вартість 1м ² житла в обласному центрі у 2019 році [3]	Пропозиція газобетону	
				Торговельні марки (або назви) виробників газобетону, представлених в регіоні [3]	Відносний рівень пропозиції газобетону [7]
1	2	3	4	5	6
Вінницька	1680	10280,5	17447	« AEROC », ТОВ "Орієнтир-Буделемент", «UDK Gazbeton», ПАТ "Житомирський КСВ", «JU-TON», «SLS», « YTONG »	Середня
Волинська	1740	2328,6	15710	«SLS», « YTONG », ТОВ "Орієнтир-Буделемент", « AEROC »	Середня
Дніпропетровська	1670	20057,5	22467	« AEROC », «Новая Кахов-ка», «UDK Gazbeton», «ДЗСМ», «Hoetten»	Середня
Донецька	1775	6994,6	6198,5	«UDK Gazbeton», «ДЗСМ», «Новая Каховка»	Низька
Житомирська	1500	2706,7	14992,5	«UDK Gazbeton», « AEROC », ТОВ"Орієнтир-Буделемент" , ПАТ "Житомирський КСВ", «SLS», « YTONG »	Висока
Закарпатська	1795	2217,9	13425	« AEROC », ТОВ "Орієнтир-Буделемент", «SLS», « YTONG »	Низька
Запорізька	1500	3850,3	13842	«UDK Gazbeton», «ДЗСМ», « AEROC », «Hoetten»	Низька
Івано-Франківська	1260,25	3695,7	12171	ТОВ "Орієнтир-Буделемент", «SLS», « YTONG », « GAZOBET », « AEROC »	Середня
Київська	1460	52165,9	35458,5	« AEROC », ТОВ "Орієнтир-Буделемент", «Hoetten», ПАТ "Житомирський КСВ", «SLS», « YTONG », «UDK Gazbeton», «Новая Каховка»	Середня
Кіровоградська	2030	2047,0	12368	«UDK Gazbeton», «ДЗСМ», « AEROC », ТОВ "Орієнтир-Буделемент"	Середня
Луганська	2980	663,6	10697,5	«UDK Gazbeton»	Низька
Львівська	1317	10972,2	24208	ТОВ "Орієнтир-Буделемент", « GAZOBET », « YTONG », « AEROC », «SLS»	Низька

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	6
Миколаївська	1740	4346,1	15869	«UDK Gazbeton», «ДЗСМ», « AEROC », «Новая Каховка», «JU-TON»	Висока
Одеська	1610	17893,6	26655	« AEROC », ТОВ "Орієнтир-Буделемент" , «JU-TON», «Новая Каховка», «UDK Gazbeton»	Низька
Полтавська	2020	7584,5	17530	«UDK Gazbeton», «ДЗСМ», « AEROC », «Hoetten», «Новая Каховка»	Низька
Рівненська	2050	3315,4	15809,5	«SLS», « YTONG », ТОВ "Орієнтир-Буделемент", « AEROC », ПАТ "Житомирський КСВ", « GAZOBET »	Середня
Сумська	1500	1553,7	13897	«Hoetten», « AEROC », «UDK Gazbeton», ТОВ "Орієнтир-Буделемент"	Середня
Тернопільська	1680	2415,8	16632,5	« YTONG », « Орієнтир-Буделемент », «SLS», « GAZOBET », « AEROC », «Нова Каховка», «JU-TON»	Середня
Харківська	1550	14856,4	18999,5	ТОВ " Орієнтир-Буделемент ", « AEROC », «ДЗСМ», «Hoetten», «UDK»	Низька
Херсонська	1540	1833,0	15157	«UDK Gazbeton», «ДЗСМ», ТОВ " Орієнтир-Буделемент ", «Нова Каховка»	Середня
Хмельницька	1480	3846,6	12408,5	« AEROC », ТОВ "Орієнтир-Буделемент" , ПАТ "Житомирський КСВ", « GAZOBET », «SLS», « YTONG »	Середня
Черкаська	1586	2071,7	14605	«UDK Gazbeton», « AEROC », ТОВ "Орієнтир-Буделемент" , «Нова Каховка»	Середня
Чернівецька	1560	2112,5	18314	ТОВ " Орієнтир-Буделемент ", « GAZOBET », « AEROC », «JU-TON», «SLS», « YTONG »	Середня
Чернігівська	1600	1888,1	13348,5	«UDK Gazbeton», «SLS», « YTONG », « AEROC », ТОВ " Орієнтир-Буделемент ", «Hoetten»	Висока

Процес визначення рівня попиту на газобетон у регіонах України включав три етапи:

1. Переведення в бали значень таких факторних показників попиту на газобетон як обсяги будівництва, ціни на нерухомість та ціни газобетону. З цією

метою нами була обрана 100 бальна шкала оцінювання. При цьому максимальному значенню показника присвоювалось значення 100 балів, а для інших значень показника бали визначались пропорційно.

2. Відкидання аномальних оцінок та розподіл регіонів на кластери.

У процесі аналізу з'ясувалось, що для показників обсягів будівництва та цін на нерухомість максимальне значення даних показників (яке для обох показників було зафіксовано у Київській області) є аномальним – тобто суттєво перевищує середнє значення. Тому при розподілі регіонів на кластери ці значення були відкинуті, а діапазон значень показників, що залишився після цього, був нами рівномірно розподілений на 3 групи. Що ж стосується цін на газобетон, то там аномальною була визначена ціна, зафіксована у Луганській області, при цьому поділ на кластери був здійснений аналогічним чином.

3. Визначення бальної оцінки попиту на газобетон.

Бальна оцінка попиту на газобетон визначалась нами як середнє значення бальних оцінок обсягів будівництва, цін газобетону та цін на нерухомість для кожного регіону України. При цьому аномальна оцінка для Київської області також була відкинута при поділі на кластери.

Результати проведених розрахунків наведені у таблиці 2.

Таблиця 2
Порівняльна оцінка попиту на газобетон у регіонах України

Регіон/показник	Ціна газобетону		Обсяги будівництва		Вартість нерухомості		Попит на газобетон	
	Бал	Якісна оцінка	Бал	Якісна оцінка	Бал	Якісна оцінка	Бал	Якісна оцінка
Вінницька	56,38	Середня	19,71	Середні	49,2	Середня	34,46	Середній
Волинська	58,39	Середня	4,46	Низькі	44,31	Низька	24,39	Низький
Дніпропетровська	56,04	Середня	38,45	Високі	63,36	Висока	50,91	Високій
Донецька	59,56	Середня	13,41	Низькі	17,48	Мінімальна	15,45	Низький
Житомирська	50,34	Низька	5,19	Низькі	42,28	Низька	23,74	Низький
Закарпатська	60,23	Висока	4,25	Низькі	37,86	Низька	21,06	Низький
Запорізька	50,34	Низька	7,38	Низькі	39,04	Низька	23,21	Низький
Івано-Франківська	42,29	Низька	7,08	Низькі	34,32	Низька	20,7	Низький
Київська	48,99	Низька	100	Максимальні	100	Максимальна	100	Максимальний
Кіровоградська	68,12	Висока	3,92	Низькі	34,88	Низька	19,4	Низький
Луганська	100	Висока	1,27	Низькі	30,17	Низька	15,72	Низький
Львівська	44,19	Низька	21,03	Середні	68,27	Висока	44,65	Високій
Миколаївська	58,39	Середня	8,33	Низькі	44,75	Низька	26,54	Низький
Одеська	54,03	Середня	34,3	Високі	75,17	Висока	54,74	Високій
Полтавська	67,79	Висока	14,54	Середні	49,44	Середня	31,99	Середній
Рівненська	68,79	Висока	6,36	Низькі	44,59	Низька	25,48	Низький
Сумська	50,34	Низька	2,98	Низькі	39,19	Низька	21,09	Низький
Тернопільська	56,38	Середня	4,63	Низькі	46,91	Середня	25,77	Низький
Харківська	52,01	Середня	28,48	Високі	53,58	Середня	41,03	Середній
Херсонська	51,68	Середня	3,51	Низькі	42,75	Низька	23,13	Низький
Хмельницька	49,66	Низька	7,37	Низькі	34,99	Низька	21,18	Низький
Черкаська	53,22	Середня	3,97	Низькі	41,19	Низька	22,58	Низький
Чернівецька	52,35	Середня	4,05	Низькі	51,65	Середня	27,85	Низький
Чернігівська	53,69	Середня	3,62	Низькі	37,65	Низька	20,64	Низький

На основі даних табл. 2 нами була складена матриця, що показує розподіл регіонів України по кластерам за двома критеріями: рівнем цін на газобетон та рівнем попиту на нього (табл. 3).

Таблиця 3

Матриця кластерного аналізу регіональних ринків газобетону України за показниками рівня цін на газобетон та попиту на нього

Рівень цін на газобетон/ Відносний рівень попиту на газобетон у регіоні	Низький попит	Середній попит	Високий попит
Висока ціна	Луганська, Закарпатська, Кіровоградська, Рівненська	Полтавська	
Середня ціна	Донецька, Чернівецька, Волинська, Тернопільська, Черкаська, Херсонська, Миколаївська, Чернігівська	Вінницька, Харківська	Одеська, Дніпропетровська
Низька ціна	Івано-Франківська, Запорізька, Хмельницька, Сумська, Житомирська		Київська, Львівська

На основі аналізу даних табл. 3, можна зробити висновок, що на регіональних ринках газобетону не спостерігається чіткої залежності між попитом на газобетон та ціною на нього. Так у трьох кластерах співвідношення між попитом і ціною чітко відповідає моделі ринкової рівноваги Вальраса: при високій ціні спостерігається низький попит на газобетон (зокрема у Луганській, Закарпатській, Кіровоградській, Рівненській областях); водночас при низькій ціні спостерігається високий попит на газобетон (у Київській та Львівській областях), а при середній ціні – середній попит (у Вінницькій та Харківській областях). У той же час інші кластери демонструють нам, що при низькій ціні на газобетон може бути низький або середній попит на нього (Івано-Франківська, Запорізька, Хмельницька, Сумська, Житомирська області), натомість при високій ціні – середній попит (Полтавська область).

І все ж залежність між ціною газобетону та попитом на нього можна вважати доведеною, оскільки не існує жодного регіону, де за високої ціни на газобетон спостерігається високий попит на нього, та існує лише один регіон, де за високої ціни на газобетон спостерігається середній попит на нього. Тобто низька або середня ціна на газобетон є обов'язковим, але не достатнім фактором розвитку будівництва у певному регіоні України.

3. За допомогою регулювання цін на газобетон держава може сприяти розвитку будівництва у тих регіонах, де висока ціна на газобетон стримує активну реалізацію інвестиційно-будівельних проєктів. У той ж час в будівельний сектор регіонів із низькою ціною на газобетон та низьким попитом на нього можна спрямувати додаткові інвестиції, оскільки саме там наразі існують найкращі можливості для активізації будівництва.

Далі нами була проведена якісна оцінка збалансованості регіональних ринків газобетону в Україні, в процесі якої ми зіставили якісні оцінки та пропозиції газобетону у кожному регіоні (табл. 4):

Таблиця 4

Оцінка збалансованості регіональних ринків газобетону в Україні

Регіон/ показник	Попит на газобетон	Очікувана пропозиція	Реальна пропозиція [7]	Стан ринку
Вінницька	Середній	Середня	Середня	Збалансований
Волинська	Низький	Низька	Середня	Надлишок
Дніпропетровська	Високий	Висока	Середня	Дефіцит
Донецька	Низький	Низька	Низька	Збалансований
Житомирська	Низький	Низька	Висока	Надлишок
Закарпатська	Низький	Низька	Низька	Збалансований
Запорізька	Низький	Низька	Низька	Збалансований
Івано-Франківська	Низький	Низька	Середня	Надлишок
Київська	Максимальний	Максимальна	Середня	Дефіцит
Кіровоградська	Низький	Низька	Середня	Надлишок
Луганська	Низький	Низька	Низька	Збалансований
Львівська	Високий	Висока	Низька	Дефіцит
Миколаївська	Низький	Низька	Висока	Надлишок
Одеська	Високий	Висока	Низька	Дефіцит
Полтавська	Середній	Середня	Низька	Дефіцит
Рівненська	Низький	Низька	Середня	Надлишок
Сумська	Низький	Низька	Середня	Надлишок
Тернопільська	Низький	Низька	Середня	Надлишок
Харківська	Середній	Середня	Низька	Дефіцит
Херсонська	Низький	Низька	Середня	Надлишок
Хмельницька	Низький	Низька	Середня	Надлишок
Черкаська	Низький	Низька	Середня	Надлишок
Чернівецька	Низький	Низька	Середня	Надлишок
Чернігівська	Низький	Низька	Висока	Надлишок

На основі даних табл. 4 можна зробити висновок, що переважна більшість регіональних ринків газобетону в Україні є збалансованими або надлишковими, що, по-перше, свідчить про достатність виробничих потужностей вітчизняних виробників разом із потужностями імпортерів для задоволення попиту на газобетон в Україні, а по-друге, про доцільність деякого зниження цін на газобетон у надлишкових регіонах для стимулювання попиту на нього. При цьому дефіцит газобетону найчастіше спостерігається у промислово-розвинених регіонах, причому навіть утому випадку, якщо в регіоні або поруч із ним є потужні виробники газобетону.

Далі нами була проаналізована наявність взаємозв'язку між рівнем цін на газобетон у певному регіоні та збалансованістю даного регіонального ринку газобетону із виділенням відповідних кластерів (табл. 5):

Таблиця 5

Матриця кластерного аналізу регіональних ринків газобетону в Україні за рівнем цін на газобетон та збалансованістю регіональних ринків газобетону

Рівень цін/ Збалансованість ринку	Дефіцитний ринок	Збалансований ринок	Надлишковий ринок
Висока ціна	Полтавська	Луганська, Закарпатська	Кіровоградська, Рівненська
Середня ціна	Одеська, Дніпропетровська, Харківська	Донецька, Вінницька	Волинська, Тернопільська, Черкаська, Чернівецька, Херсонська, Миколаївська, Чернігівська
Низька ціна	Львівська, Київська	Запорізька	Івано-Франківська, Хмельницька, Сумська, Житомирська

Аналізуючи дану матрицю, можна зробити такі висновки:

- в Івано-Франківській, Хмельницькій, Сумській, Житомирській областях існують надзвичайно сприятливі умови для розвитку будівництва, оскільки ціна на газобетон там низька, а ринок надлишковий. Саме у ці області доцільно спрямовувати державні та регіональні інфраструктурні проекти та житлові програми;

- Закарпатська область потребує здешевлення логістики для зниження вартості доставки газобетону від найближчих виробників, у тому числі за рахунок державного субсидування поставок у дані області. У той же час у Кіровоградській та Рівненській областях, які мають надлишковий стан регіонального ринку газобетону та межують із регіонами, де існує потужне виробництво газобетону, підприємствам-виробникам слід перенаправити поставки в сусідні регіони з дефіцитним станом ринку шляхом розширення дистрибуторської мережі. Виробникам газобетону, що працюють у Одеській, Дніпропетровській, Харківській, Київській та Львівській областях доцільно збільшувати рівень пропозиції газобетону, оскільки у їх регіонах спостерігається дефіцитний стан ринку. При цьому у всіх перелічених областях, окрім Львівської, це можна зробити за рахунок збільшення рівня використання виробничих потужностей виробників газобетону даного регіону, а Львівській області – за рахунок збільшення пропозиції газобетону «Gasobet», «SLS» та «Ytong» за рахунок сусідніх «надлишкових» областей (Волинської, Тернопільської, Рівненської та Івано-Франківської).

Таким чином, використовуючи результати оцінки на регіональних ринках газобетону попиту, пропозиції, рівня цін та збалансованості виробники газобетону та держава можуть здійснювати комплексне регулювання ціноутворення на газобетон з метою досягнення спільної мети – збільшення обсягів реалізації газобетону. Для підприємств дасть економічний ефект у вигляді підвищення фінансової стійкості та рентабельності, а для держави – соціально-економічний ефект у вигляді зростання обсягів будівництва із відповідними наслідками для ВВП та рівня життя населення. На рівні підприємства таке регулювання буде проводитись у межах його маркетингової цінової політики, а на рівні держави у

вигляді державних цільових програм розвитку виробництва газобетону в Україні, досвід реалізації яких у нашій країні є [9].

Висновки і перспективи подальших досліджень.

На основі викладеного матеріалу можна зробити такі висновки:

1. Ціноутворення на регіональних ринках газобетону України відповідає моделі Вальраса, відповідно до якої ціна є не функцією попиту (як наприклад, у теорії ринкової рівноваги Маршалла), а навпаки – його фактором. При цьому одним із визначальних факторів для кон'юнктури ринку газобетону України є регіональне розташування потужностей із виробництва газобетону.
2. На регіональних ринках газобетону України не спостерігається чіткої залежності між попитом на газобетон та ціною на нього. Водночас низька або середня ціна на газобетон є обов'язковим, але не достатнім фактором розвитку будівництва у певному регіоні України.
3. За допомогою регулювання цін на газобетон держава може сприяти розвитку будівництва у тих регіонах, де висока ціна на газобетон стримує активну реалізацію інвестиційно-будівельних проектів. У той же час в будівельний сектор регіонів із низькою ціною на газобетон та низьким попитом на нього можна спрямувати додаткові інвестиції, оскільки саме там наразі існують найкращі можливості для активізації будівництва.
4. Виробничі потужності вітчизняних виробників разом із потужностями імпортерів є достатніми для задоволення попиту на газобетон в Україні, однак при цьому у деяких промислово-розвинених регіонах спостерігається дефіцит газобетону (причому навіть у тому випадку, якщо в регіоні або поруч із ним є потужні виробники газобетону).
5. В окремих регіонах України високі ціни на газобетон обґрунтовані значними логістичними витратами, а в ряді інших регіонів доцільно провести доцільно провести додаткове дослідження з метою виявлення причин високих регіональних цін на газобетон.
7. Використовуючи результати оцінки на регіональних ринках газобетону попиту, пропозиції, рівня цін та збалансованості виробники газобетону та держава можуть здійснювати комплексне регулювання ціноутворення на газобетон з метою досягнення спільної мети – збільшення обсягів реалізації газобетону, для підприємств дасть економічний ефект у вигляді підвищення фінансової стійкості та рентабельності, а для держави – соціально-економічний ефект у вигляді зростання обсягів будівництва із відповідними наслідками для ВВП та рівня життя населення. На рівні підприємства таке регулювання буде проводитись у межах його маркетингової цінової політики, а на рівні держави у вигляді державних цільових програм розвитку виробництва газобетону в Україні, досвід реалізації яких у нашій країні є.

Список літератури

1. Беленкова О.Ю. Кластерний аналіз ринку як аналітична компонента вибору конкурентної політики девелопера. *Актуальні проблеми економіки*. 2019. № 6 (216). С. 141-158.
2. Деркаченко В.Н. Прогнозирование и кластерный анализ развития регионального рынка жилой недвижимости / В. Н. Деркаченко // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2014. – Т. 20. – С. 11–15: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://e-koncept.ru/2014/54262.htm>.

3. Динаміка цін на квартири в Україні у 2019 році: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://krysha.ua/tseny>.

4. Ціни на основні будівельні матеріали у регіонах України станом на 01.12.2019 року: інформація ТОВ «Інпроект»: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://www.inproekt.kiev.ua/Files/01-12-2019.zip>.

5. Кавун С.В. Використання кластерного аналізу для вирішення задачі оптимізації платежів за використання природних ресурсів на підприємствах в галузі будівельних матеріалів / С.В. Кавун, О.С. Ридаш, О.Г. Зима // Системи обробки інформації, 2010, випуск 5 (86). – С. 216-220: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.hups.mil.gov.ua/periodic-app/article/7648/soi_2010_5_53.pdf.

6. Сиротін О.В. Ринок автоклавного газобетону України в 2017 р: презентація Всеукраїнської асоціації виробників автоклавного газобетону / О.В. Сиротін - [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: https://www.slideshare.net/AEROC_Vinnitsa/2017-105999433.

7. Скрипник О.В. Аналіз ступеня монополізації ринку та географічного розташування виробників газобетону в Україні [Текст] / О.В. Скрипник // Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. – 2018. – № 37. – С. 98-107.

8. Skrypnuk, O. (2021). Cluster analysis of regional markets of autoclave aerated concrete in Ukraine by price level and supply level indicators. *Economics, Finance and Management Review*, (1), 12-22. <https://doi.org/10.36690/2674-5208-2021-1-12>.

9. Рішення Державного комітету України з будівництва та архітектури від 16.05.2003 р. № 41 «Про проект Державної програми "Розвиток виробництва ніздрюватобетонних виробів та їх використання в масовому будівництві України на 2003-2011 роки». - [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va041509-03#Text>.

10.Обсяги будівництва за регіонами України у 2019 році: інформація Державної служби статистики України. - [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/bud/ovb_reg/xls/ovb_regm_2019.xls

11.Задоя А.О. Мікроекономіка: Курс лекцій та вправи: Навч. посіб. / А.О. Задоя. - К.: Знання, 2002. - 211 с.

12.Захарченко П.В. Довідник по ринку матеріалів для внутрішнього облаштування та оздоблення приміщень (за даними 2019 р.) \ П.В. Захарченко, Гавриш О.М., Соха В.Г., Алавердян Л.М. та інші. - К.: КНУБА, 2020. – 263 с.

References

1. Bielenkova, O. (2019). Cluster market analysis as an analytical component of the choice of developer's competition policy. *Current economic problems*, 6 (216), 141–158.

2. Derkachenko, V(2014). Forecasting and cluster analysis of the development of the regional residential real estate market. *Scientific and methodological electronic journal " Concept*, 20, 11-15. Retrieved from <http://e-koncept.ru/2014/54262.htm>.

3. Krysha.ua (2020). Dynamics of prices for apartments in Ukraine in 2019. Retrieved from <https://krysha.ua/tseny>.

4. Inproekt LLC (2020).Prices for basic building materials in the regions of Ukraine as of December1, 2019. Retrieved from <https://www.inproekt.kiev.ua./Files/01-12-2019.zip>.

5. Kavun, S.(2010). The use of cluster analysis to solve the problem of optimizing payments for the use of natural resources in enterprises in the field of building materials. Information processing systems, 5 (86), 216-220 Retrieved from http://www.hups.mil.gov.ua/periodic-app/article/7648/soi_2010_5_53.pdf.

6. Sirotin, O. (2017). Autoclaved aerated concrete market of Ukraine in 2017: presentation of the All-Ukrainian Association of Autoclaved Aerated Concrete Manufacturers. Retrieved from https://www.slideshare.net/AEROC_Vinnitsa/2017-105999433.

7. Skrypnyk, O. (2021). Cluster analysis of regional markets of autoclave aerated concrete in Ukraine by price level and supply level indicators. Economics, Finance and Management Review, (1), 12-22. <https://doi.org/10.36690/2674-5208-2021-1-12>.

8. Skrypnyk, O.(2018). Analysis of regional pricing in the aerated concrete market of Ukraine.Ways to increase the efficiency of construction in the formation of market relations, 37, 98-107.

9. State Committee of Ukraine for Construction and Architecture (2003). Project of the State Program "Development of production of cellular concrete products and their use in mass construction of Ukraine for 2003-2011/ Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va041509-03#Text>.

10.State Statistic Service of Ukraine (2020). Volumes of construction by regions of Ukraine in 2019.Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/bud/ovb_reg/xls/ovb_regm_2019.xls.

11.Zadoya A (2002). Microeconomics: Course of lectures and exercises. Kyiv: Znannia. (in Ukrainian).

12.Zakharchenko, P., Gavrish, O., Sokha, V. (2020). Handbook of materials for interior design and decoration. Kiyv, Ukraine: KNUCA, 120-122.

O.В. Скрыпник

Формирование маркетинговой ценовой политики производителей газобетона на региональных рынках украины с использованием кластерного анализа

Статья продолжает цикл публикаций, посвященных анализу конъюнктуры региональных рынков газобетона в Украине, процессов ценообразования на них, а также определению направлений и путей комплексного регулирования ценообразования на региональных рынках газобетона Украины на основе кластерного анализа.

Охарактеризованы взаимосвязь основных показателей конъюнктуры региональных рынков газобетона с учетом особенностей олигополистической структуры рынка. Оценен уровень спроса на газобетон в каждом регионе Украины на основе данных о региональных объемах строительства, цен на недвижимость и цен газобетона. Охарактеризованы взаимосвязь между спросом на газобетон в регионах Украины и уровнем цен на него.

***Ключевые слова:* газобетон, рынок, регион, импорт, цена, объемы строительства, цена на недвижимость, спрос, предложение, олигополия.**

O.Skrypnyk

Formation of marketing price policy of gas concrete manufacturers in regional markets of ukraine using cluster analysis

The main indicators of the situation of regional markets of aerated concrete are described taking into account the radius of delivery of construction material from the

manufacturer. The level of supply of aerated concrete in regional markets of Ukraine is estimated territorial distribution of imports. The mutual influence of factors and indicators of conjuncture of regional markets of aerated concrete is analyzed, the key factors of formation of the retail price are defined.

Peculiarities of pricing for construction materials and products in the conditions of oligopoly are characterized. The level of demand for aerated concrete in each region of Ukraine is estimated on the basis of data on regional construction volumes, regional real estate prices and regional price of aerated concrete. The relationship between the supply of aerated concrete in the regions of Ukraine and the level of prices for it is described. Based on the comparison of relative regional levels of demand and supply, the balance of the aerated concrete market in each region of Ukraine is determined. It is proved that the aerated concrete market in Ukraine has a clear regional segmentation, and pricing in regional aerated concrete markets corresponds to the Walras model, according to which price is not a function of demand (as in Marshall's theory of market equilibrium), but its factor. Regional clusters of the aerated concrete market of Ukraine have been formed according to the indicators of the level of prices for aerated concrete. Given their quantitative and qualitative assessment. It is proved that the production capacities of domestic producers together with the capacities of importers are sufficient to meet the demand for aerated concrete in Ukraine, but in some industrialized regions there is a shortage of aerated concrete. It is proposed to carry out comprehensive regulation of pricing in regional markets of aerated concrete of Ukraine by producers through the formation of effective marketing pricing policy, as well as identified areas of regulation of pricing of aerated concrete products in accordance with regional (regional) aerated concrete markets in Ukraine, which should take into account key demand factors. and offers in the region.

Key words: aerated concrete, market, region, import, price, construction volumes, real estate price, demand, supply, oligopoly.

Посилання на статтю

АРА:Скрупник, О. В. (2021). Formuvannia marketynhovoї tsinovoї polityky vyrobnykiv hazobetonu na rehionalnykh rynkakh Ukrainy. [Formulation of marketing price policy for aerated concrete on the regional markets of Ukraine]. *Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn*, 47 (2), 72-85.

ДСТУ: Скрипник О. В. Формування маркетингової цінової політики виробників газобетону на регіональних ринках України [Текст] / О.В. Скрипник // Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. – 2021. – № 47 (2). – С. 72-85.